

Slobodan D. Jovanović*

Fakultet za pravne i poslovne studije „Dr Lazar Vrkić“
Srbija

**MNOGO ŽIVOTA I MNOGO TOPLINE U MALO OBIČNIH REČI:
PREVOD PRIČE *NAPRED-UNAZAD KRENUO BENDŽI*
DIKA KING-SMITA^{..}**

UDC 821.111.09 King-Smith D.

1. Uvod

Kada je 1995. godine snimljen film pod jednostavnim naslovom *Bejb*, i kada je taj film kao kandidat za nagradu *Oskar* Američke akademije za film stekao svetsku popularnost i postigao veliki komercijalni uspeh, dovoljan da opravda i podstakne stvaranje nastavka pod naslovom *Bejb – Prase u gradu*, samo je mali broj oduševljenih ljubitelja ovog odvažnog praseta znao išta o Diku King-Smitu, iz čijeg je pera 1983. godine izašao naslov *The Sheep-Pig*. Iz pera, doslovno, jer je, prema sopstvenim rečima, sedeo u malenoj radnoj sobi u svojoj staroj drvenoj seoskoj kući (iz 1635. godine!) i po celo pre podne rukom pisao; po podne bi, koristeći samo jedan prst, prekucavao te „škrabotine“ na staroj mehaničkoj pisačkoj lokomotivi, da bi uveče celodnevni učinak čitao supruzi i nadao se prelaznoj oceni.

Kada je, 4. januara 2011. godine, napustio ovaj svet, ostavio je za sobom činjenicu da je prvu knjigu za decu objavio 1978, u pedeset šestoj godini, a u međuvremenu je samo Velikoj Britaniji podario preko 100 naslova objavljenih u više od pet miliona primeraka i prevedenih na više od dvadeset jezika. Za sobom je ostavio četrnaestoro unučadi, četvoro praunučadi i jedno čukun-unuče, ali i milione dece širom sveta gajene na njegovoj ljubavi prema istini, prema jednostavnom seljačkom životu ispunjenom radom na imanju, ljubavlju prema kravama, konjima, prasićima, kozama, kokoškama, patkama, guskama, zečevima, miševima, pacovima, zebama, mačkama, psima, prema njihovoj i dečjoj igri, mašti i odrastanju. Sve to sa mnogo

* Fakultet za pravne i poslovne studije „Dr Lazar Vrkić“, Bulevar oslobođenja 76, Novi Sad; e-mail jovanovic072@sbb.rs

^{..} Kod prevoda objavljenih u Komunikaciji i kulturi *online* odgovornost za sva pitanja u vezi sa autorskim pravima preuzimaju autori prevoda. (prim. uredništva)

topline i mnogo poučnih, mada ne uvek i srećnih završetaka, u malo običnih i svima razumljivih reči.

2. Dug put, pun neobičnog

Ronald Gordon King-Smit rođen je u Bitonu u Glosterširu 27. marta 1922. godine. Školovao se na koledžu Marlboro, posle čega se, umesto da studira na Kembridžu, opredelio da sledi dečaćki san – da bude zemljoradnik i da vodi imanje. Jednu godinu proveo je radeći na farmi u Viltširu, za platu od jedne jedine funte nedeljno, ali i za sticanje svesti o tome kako može da bude od koristi. Oduvek je bio okružen domaćim životinjama, pa je kasnije uglavnom pisao o životinjama, upravo zato što ih je stalno gajio, zanimao se za njih, poznavao ih, ali i zato što je znao da ih deca vole i da im je zabavno, kao i njemu samom, kad iz njihovih usta izlaze prave rečenice i pravi govor. Postao je izuzetno uspešan i popularan iako se pisanju za decu posvetio tek u poznim godinama, pošto prethodno nije imao uspeha ni kao farmer ni kao nastavnik. Farma mu je bila prva ljubav, ali je usled nedostatka osećaja za poslovanje bio prinuđen da se, posle dvadeset godina uglavnom neuspešnog vođenja nekoliko imanja, oprosti od te ljubavi.

Neko vreme je pokušavao da bude trgovački putnik, ali mu ni to nije polazilo za rukom. Imao je već 49 godina kada je odlučio da se prekvalifikuje i da se osposobi za učitelja. Sa 53 godine ušao je u učionicu osnovne škole u Farmborou kod Bata. Da uči starije đake, nije mogao – nisu mu išle računske operacije na višim nivoima, pa je radio samo s najmlađim osnovcima. Bio je dobar učitelj, što njegove nije iznenađivalo, pošto se znalo da voli nastup pred publikom, a bio je i poznat po pričanju priča i živoj naraciji kojom se zaista isticao. U njegovom poslednjem zanimanju, naravno, jedini brojevi koji su imali neki značaj odnosili su se na njegov ogroman učinak – više od 100 naslova i preko 15 miliona primeraka prodatih širom sveta.

Rad sa decom mnogo mu je značio. Podsticao ga je da se sve više okreće pisanju namenjenom definitivno najzahvalnijoj publici – deci. Njegova prva knjiga, *The Fox Busters* (1978), nastala je na temeljima farmerskog

iskustva i zamišljanja o tome šta bi se desilo kad bi se pilići udružili i okrenuli protiv lisice, umesto da neprestano stradaju od nje.

Dik King-Smit bio je i ostao otmeni gospodin iz unutrašnjosti, i uspesi, susreti i atmosfera izdavaštva u Londonu nimalo nisu uticali na to. Bio je prefinjeno tradicionalan, ali ne i preterano staromodan, sposoban da svakog razoruža divnim manirima proisteklim iz odrastanja u uglednoj dobrostojećoj porodici i školovanja u Marlborou. I u poznijim godinama, kada je i fizički postajao sve slabiji, imao je uspravno dostojanstveno držanje grenadira-gardiste. U Prvom gardijskom pešadijskom puku istaknuto je služio za vreme Drugog svetskog rata i bio ranjen u Italiji kada je zbog posledica ranjavanja demobilisan.

Po prirodi je bio optimista, s onom otmenom skromnošću koja je mnogo šta od uspeha pripisivala i sreći. Ogroman uspeh postignut pisanjem nipošto ne može da se pripiše sreći. Uspešno je počeo da objavljuje u kasnim pedesetim, kada mu ni učiteljski posao više nije išao najbolje, iako je pisao i davno pre toga. Pojedinačne pesme objavljivao je pedesetih i šezdesetih godina 20. veka, a u poznijim godinama pravio je pesmice, pa i duže songove u vezi sa svakodnevnim poslovima. Pevužio ih je po kući dok je radio. Drugi veliki podsticaj pisanju stizao je od ljubavi prema životinjama, razvijene još u detinstvu, koju je opisao u autobiografiji pod naslovom *Chewing the Cud* (2001). Iako je knjigu *The Fox Busters* kritika lepo primila, izdavači su odbili naredno delo – priču o jednom vrapcu. Nezastrašen tim neuspehom, napisao je *Daggie Dogfoot*, svoju prvu knjigu o prasetu, koja je objavljena 1980. Usledile su još tri knjige, a onda je napisao onu o prasetu koje čuva ovce – simpatičnu priču *The Sheep-Pig* – o tome kako jedno mršavo prase, koje je ćutljivi ali pametni farmer Hoget osvojio na nekom takmičenju, uspeva da se zbliži s ovčarskim psom na farmi i, zahvaljujući izuzetnoj veštini u čuvanju ovaca, spasava sopstvenu slaninu. Za nju je dobio Gardijanovu nagradu za dečju knjigu i velika priznanja kao pokretač nove forme priče u kojoj noseće uloge pripadaju životinjama.

U narednih dvadeset godina pisao je sa sve većom energijom. Stvarao je čak sedam ili osam, pa i deset knjiga godišnje, skoro sve o životinjama

koje je voleo. Priznanja i slava koju je stekao brzo su širili i van okvira književnosti. On i njegove životinje, naročito pas Dodo, postali su zvezde i tri televizijske serije – *Rub-a-Dub-Tub* (1983), potom *Pob's Programme* (1985-1987), i najzad *Tumbledown Farm* (1988-1989). Pokazalo se da je savršeno ležeran i prirodan pred kamerom, uvek u dobrom raspoloženju, odličan poznavalac životinja, tumač njihovih osobina i dogodovština. Njegova izuzetno duboka naklonost prema svim živim stvorenjima nikada nije bila puko sentimentalna. Antropomorfizam koji je tako uspešno pokrenuo i razradio bio je prihvatljiv širokoj publici, i donosio je pravo uživanje. Zbog toga su, posle uspeha s junačnim prasetom koje čuva ovce, usledile brojne nagrade. Godine 1991. proglašen je za britanskog dečjeg pisca godine u izboru organizacije *British Book*, a 1995. nagrađen je za dečju knjigu godine. Iste godine, s prikazivanjem filma *Babe*, sve njegove knjige zabeležile su još veći uspeh, a njemu je pripala reputacija koja je daleko nadrastala decu koja čitaju njegove priče. Za zasluge u službi na polju dečje književnosti 2010. godine dodeljen mu je Red Britanske imperije.

3. Bogatstvo naslova

Na vrhuncu stvaralaštva, u poslednjim decenijama života, ovaj izuzetno plodan pisac umeo je da kaže da mu knjige „niču kao pečurke“. Iako često ovako šaljiv, ton mu je uvek bio prilično nežan, skroman, pomalo nostalgican, kao da dopire od nekog ko je u blagoj neverici pred sopstvenim uspehom. Govorio je da sebe nikad nije zamišljao kao dečjeg pisca, a desilo se da mu u skoro šezdesetoj godini sine zamisao za priču za decu, pa mu se još i posrećilo da ta priča (*The Fox Busters*) bude objavljena. Beskrajno je voleo prirodu engleske unutrašnjosti, i osećao je da bi verovatno stradao kad bi ga neko prisilio da živi u gradu. Sebe je smatrao vrlo srećnim i privilegovanim jer je za život zarađivao nečim što mu je u suštini hobi.

Ovako ležerno stvorenu ogromnu produkciju i nije jednostavno izložiti u potpunosti, a pritom biti precizan. Najznačajniji njegovi naslovi svakako su: *The Fox Busters*, 1978; *Daggie Dogfoot* (u Sjedinjenim Državama objavljeno pod naslovom *Pigs Might Fly*), 1980; *Magnus Powermouse*, 1982; *The*

Queen's Nose, 1983; *The Sheep-Pig*, 1983; *Saddlebottom*, 1985; *Noah's Brother*, 1986; *The Hodgeheg*, 1987; *Tumbleweed*, 1987; *Farmer Bungle Forgets*, 1987; *Friends and Brothers*, 1987; *Cuckoobush Farm*, 1987; *George Speaks*, 1988; *The Mouse Butcher*, 1988; *Emily's Legs*, 1988; *Water Watch*, 1988; *Dodo Comes to Tumbledown Farm*, 1988; *Tumbledown Farm – The Greatest*, 1988; *The Jenius*, 1988; *Ace*, 1990; *Sophie (Sophie's Snail*, 1988; *Sophie's Tom*, 1991; *Sophie Hits Six*, 1991; *Sophie in the Saddle*, 1993; *Sophie Is Seven*, 1994; *Sophie's Lucky*, 1995); *Alice And Flower And Foxianna*, 1989; *Beware of the Bull*, 1989; *The Toby Man*, 1989; *Dodos Are Forever*, 1989; *The Trouble with Edward*, 1989; *Jungle Jingles*, 1990; *Blessu*, 1990; *Hogsel and Gruntel*, 1990; *Paddy's Pot of Gold*, 1990; *Alphabeasts*, 1990; *The Water Horse*, 1990; *The Whistling Piglet*, 1990 (*The Jolly Witch*, 1990; *Mrs. Jollipop*, 1996; *Mrs. Jolly's Brolly*, 1998); *The Cuckoo Child*, 1991; *The Guard Dog*, 1991; *Martin's Mice*, 1991; *Lightning Strikes Twice*, 1991; *Caruso's Cool Cats*, 1991; *Dick King-Smith's Triffic Pig Book*, 1991; *Find the White Horse*, 1991; *Horace and Maurice*, 1991; *Lady Daisy*, 1992; *Pretty Polly*, 1992; *Dick King-Smith's Water Watch*, 1992; *The Finger Eater*, 1992; *The Ghost At Codlin Castle And Other Stories*, 1992; *Super Terrific Pigs*, 1992; *The Invisible Dog*, 1993; *All Pigs Are Beautiful*, 1993; *The Merrythought*, 1993; *The Swoose*, 1993; *Uncle Bumpo*, 1993; *Dragon Boy*, 1993; *Horse Pie*, 1993; *Harry's Mad*, 1993; *Connie and Rollo*, 1994; *The School Mouse*, 1994; *Triffic: A Rare Pig's Tale*, 1994; *Mr. Potter's Pet*, 1994; *Harriet's Hare*, 1994; *The Excitement of Being Ernest*, 1994; *I Love Guinea Pigs*, 1994; *Three Terrible Trins*, 1994; *Happy Mouseday*, 1994; *Bobby the Bad*, 1994; *The Clockwork Mouse*, 1995; *King Max the Last*, 1995; *Omnibombulator*, 1995; *The Terrible Trins*, 1995; *Warlock Watson*, 1995; *All Because of Jackson*, 1995; *The Stray*, 1996; *Clever Duck*, 1996; *Dirty Gertie Macintosh*, 1996; *Smasher*, 1996; *Godhanger*, 1996; *Treasure Trove*, 1996; *Mixed-up Max*, 1997; *What Sadie Saw*, 1997; *The Spotty Pig*, 1997; *A Mouse Called Wolf*, 1997; *Robin Hood And His Miserable Men*, 1997; *Thinderella*, 1997; *Puppy Love*, 1997; *The Merman*, 1997; *Round About 5*, 1997; *Mr Ape*, 1998; *How Green Was My Mouse*, 1998; *The Big Pig Book*, 1998; *Creepy*

Creatures Bag, 1998; *The Robber Boy*, 1998; *The Crowstarver*, 1998; *Pig in the City*, 1999; *Poppet*, 1999; *The Roundhill*, 2000; *Spider Sparrow*, 2000; *Just in Time*, 2000; *The Magic Carpet Slippers*, 2000; *Julius Caesar's Goat*, 2000; *Mysterious Miss Slade*, 2000; *Billy the Bird*, 2000; *Lady Lollipop*, 2000; *Back to Front Benjy*, 2001; *The Great Sloth Race*, 2001; *Fat Lawrence*, 2001; *Funny Frank*, 2001; *Chewing The Cud* (autobiografija), 2001; *Titus Rules!*, 2002; *Billy the Bird / All Because of Jackson*, 2002; *Story Box*, 2002; *The Golden Goose*, 2003; *Traffic*, 2003; *Clever Lollipop*, 2003; *The Adventurous Snail*, 2003; *The Nine Lives of Aristotle*, 2003; *Aristotle*, 2003; *Just Binnie*, 2004; *The Catlady*, 2004; *Under the Mishmash Trees*, 2005; *Hairy Hezekiah*, 2005; *Dinosaur Trouble*, 2005; *Nosy*, 2005; *The Mouse Family Robinson*, 2007.

Prema delima Dika King-Smita nastale su i čuvene televizijske i filmske adaptacije:

- *Harry's Mad*, 1993-1996 – televizijska serija prema naslovu *Harry's Mad*, 1993,
- *The Queen's Nose*, 1995-2003 – televizijska serija prema priči *The Queen's Nose*, 1983,
- *Babe*, 1995 – film zasnovan na priči *The Sheep-Pig*, odnosno *Babe, the Gallant Pig*, 1983,
- *Babe: Pig in the City*, 1998 – filmski nastavak priče koji koristi piščeve likove ,
- *The Foxbusters*, 1999-2000 – televizijski crtani film delom zasnovan na priči *The Fox Busters*, 1978,
- *The Water Horse: Legend of the Deep*, 2007 – film zasnovan na priči *The Water Horse*, 1990.

4. Neiscrpan niz iznenađenja

U vremenu u kom je živio i stvarao Dik King-Smit svakako je bio najuspešniji pisac priča o životinjama, ali umeo je da za glavne junake uzme i ljudske likove, najčešće decu, opisanu s mnogo duha i duhovitosti. Bio je izvanredan stilista, sposoban da s upola manje reči nego drugi autori stvori

priče koje su pravi obrazac književne ekonomičnosti. A opet, bio je pripovedač po instinktu jer, prema sopstvenim tvrdnjama, nikad nije stvarao planski i posle priprema čemu mnogi pisci pribegavaju, a još manje je revidirao i doterivao završene tekstove. Nikom se nije obraćao za savet, ni od koga nije uzimao niti tražio ideje.

Dve najznačajnije osobine kojima je označeno celokupno stvaralaštvo ovog autora svakako su prefinjen smisao za humor i lično uverenje u konačnu pobedu i radost onog malog, običnog, pravednog. Pri tome King-Smit vrlo umešno izbegava zapadanje u sentimentalnost, mada je sve vreme dosledno naklonjen i posvećen svojim likovima, kako četvoroonožnim tako i dvonožnim. Ne ustručava se da bude strog – kad zatreba, a vrlo često je poučan, mada bez nametanja otvoreno formulisanih naravoučenja, već lagano i neosetno, kao što je lagan i neosetan čitaočev put kroz sve redove i sve stranice koje je on stvorio, bez obzira na pregršt iznenađenja na tom putu.

Mnogo neočekivanog, elementi humora, koji je na momente i vrlo gorak, upadljivo prisustvo fantastičnog, sveukupno neverovatna i neponovljiva originalnost, kao i prilična strogost u didaktičnosti – izrazite su karakteristike priča o krajnje neobičnim dečacima. U priči *The Hitmus-Potmus* dečak Bartolomi Bin veoma je drzak i grub u svojoj razmaženosti, s nevaljalim „Neću!” s kojim najspremnije odgovara posle svih molbi, uputstava i traženja odraslih. Pisac ga ipak prisiljava da poslednje „Neću” izgovori kao znak da se uplašio i pokajao. Glavni junak priče *Brown's Bones* dečak je po imenu Redžinald Sedrik Algernon. Voleo je da ga zovu prosto Braun. Kao nemilosrdan veštac, voljom nemilosrdnog autora, doživeo je strašan kraj – za razmišljanje i nauk svima. Priča *Little Liar* predstavlja nam dečaka Lajonela, nepokolebljivog lažova, koga zbog upornog laganja pisac na kraju kažnjava mukom i mučninom. Ipak, najneobičnija je možda priča o Bendžiju, dečaku u čijim se početnim nastranostima ubedljivo oslikava piščeva stara i stalno prisutna crta ekscentričnosti, ali i sklonost ka bajkovitom raspletu. Prevod priče *Back-to-Front Benjy*, koji ovde sledi,

načinjen je na osnovu teksta izloženog u knjižici pod istim naslovom, a tu su i pomenute kratke, ali izuzetno efektne priče *The Hitmus-Potmus*, *Brown's Bones* i *Little Liar*. Ovaj proizvod izdavača *Puffin Books, Penguin Group*, London, iz 2001. godine obeležen je napomenom "This edition published exclusively for Nestlé breakfast cereals", pa otuda simbolična nada da će i srpski prevod naslovne priče poslužiti kao prepodnevna zaslada mnogoj dobroj deci ali i njihovim brižnim roditeljima.

NAPRED-UNAZAD KRENUO BENDŽI

Zanimljivo, ali upravo onda kada je Megi Milz prvi put videla i upoznala Bila Batervorta, putovali su leđima okrenuti pravcu vožnje. Voz im se, naravno, kretao napred, a u njemu je bilo mnoštvo putnika, pa su u tom kupeu bila slobodna samo dva mesta. Dva sedišta, jedno uz drugo, s naslonima na vučnoj strani.

Jedva da se Megi spustila u sedišta do prozora kad se neko oglasio:

– Izvinite, je l' to do vas zauzeto? – Megi je kazala „Ne“ i neki čovek se smestio kraj nje.

– Prava gužva od jutros, zar ne? – pitao je.

– Da – uzvratila je Megi.

Valjda nije brbljivko, ponadala se i postrance ga pogledala. Smeškao se. Dosta prijatan osmeh, pomislila je.

– Ne bojte se – kazao je čovek. – Nisam ja neko ko melje. – Od ovoga se, naravno, Megi osetila nekako smeteno, pa mu je uzvratila osmeh. Dosta se lepo smeška, pomislio je on.

– Uvek volim da se vozim leđima okrenuta lokomotivi – kazala je.

– I ja isto – rekao je čovek i tako započeše razgovor putujući natraške u punoj brzini, i nije mnogo prošlo a on joj reče svoje ime a ona njemu svoje, pa je nekako izgledalo sasvim prirodno da se voze do istog stajališta. – Nadam se... možda možemo opet da se vidimo – rekao je Bil Batervort dok su se rastajali na izlazu iz stanice. – Ja uvek dođem za onaj u osam i dvadeset tri.

– I ja isto – kazala je Megi.

– Dobro, onda – rekao je Bil – oprostimo se za sada. – I pružio je ruku, a Megi ju je prihvatila u pozdrav.

Sada ću ja pritisnuti dugme za brzo premotavanje napred pa da vam kažem da su se Megi i Bil stvarno ponovo sreli, mnogo puta, na onom u

8:23 (i uvek se vozili natraške, dabome). Usta nisu zatvarali i razgovoru nije bilo kraja i hvatali su sebe u osećaju da jedno drugom postaju sve draži. Jednoga dana Bil Batervort zaprosio je Megi Milz – usred vožnje – i ona je prihvatila i venčali su se i otprilike za jednu godinu Megi Batervort je rodila dečaka.

Reklo bi se da je Bendžamin Batervort jedna sasvim normalna beba. Rastao je, lepo je spavao, a kad je bio budan oglašavao se mnoštvom zadovoljnih zvukova. Kad mu je bilo nekoliko nedelja, počeo je i da se smeška.

Megi i Bil smatrali su da je Bendži, kako su ga sada svi zvali, najizuzetnija beba na svetu. Ni sanjali nisu šta se tek sprema.

S nekih osam meseci, Bendži je počeo da puzi. Desilo se to jedne subote ili nedelje, otac mu nije tog dana raidio i oba roditelja su s ponosom posmatrali svog sinčića kako sedi, održavajući se na pelenom obloženoj guzi, nasred poda dnevne sobe. Onda se prućio napred i dočekao šakama i kolenima.

– Jao, Bile! – kazala je Megi – Sve mislim da će on sada da puzi!

I jeste krenuo da puzi.

Unazad.

Nije to bilo neko dugo puzanje. Bendži se zaustavio i opet se uspravio oslanjajući se na guzu dok su ga roditelji posmatrali. Očekivali su da će sledeći put uvideti grešku i krenuti da puzi napred, kao sve bebe.

Sve bebe osim njihove, činilo se. Bendži se, naime, opet otisnuo unatraške, dok stopalima nije došao do zida tako da nije mogao dalje. Uvio je buc masti vrat unazad, dovoljno da vidi šta ga to zaustavlja, a onda se zgurio i okrenuo licem prema zidu da bi se ponovo otisnuo unazad, zadovoljno podižući smešak ka zanemelim roditeljima.

– On *stvarno* puzi! – kazala je Megi. – Trebalo bi glasno da se hvalimo kakvu *bistricu* od dečaka imamo!

– Pa i čuli bismo se – rekao je Bil – kad bi on puzao napred.

– Ali zašto – rekla je Megi – pa ovako, kako on ovo radi, dupla je pametnica? Kladim se da nema deteta koje još ovo može. A šta misliš, Bile, zašto puzi natraške?

– Pojma nemam – uzvratilo je Bil. Ali u tom trenu ipak mu se javila misao, i to dosta luckasta. I Megi i ja, pomislio je, uvek volimo da se vozimo leđima ka lokomotivi, u stvari da putujemo natraške. Da li je možda Bendži nekako to mogao da nasledi?

– Ne bih ja da time razbijaš glavu, Megi – kazao je. – Drugi put kad krene da puzi, ići će napred, siguran sam.

Ali ništa od toga.

Kad god bi i gde god bi Bendži Batervord puzao, uvek se kretao natraške.

Svakoj bebi dođe neki trenutak kad odigne šake od poda i uspe da se uspravi na noge. Ubrzo počne i da gega.

Iako ni Megi ni Bil nisu ništa rekli jedno drugom, oboma im je palo na pamet da bi Bendži stvarno mogao da bude drugačiji od svih malih gegutana koji se nesigurno kreću napred. Ali onda su i ona i on izbacili tu misao iz glave, sve dok nije došao dan kada je Bendži načinio prve korake.

Bil je otišao na posao, a Megi je nešto kuvala. Bendži je sedeo na podu nasred kuhinje. Onda se rukama pridigao uz pomoć najbliže stolice i uspravno stao na noge.

– Jao, Bendži! – kriknula je Megi. – *Pravi* pametni dečko!

Okrenula se od šporeta, prišla mu i ispružila ruke.

– Dođi mamac, mило moje! – uzviknula je.

Bendži se nasmešio i odmakao od nje, unazad. Pošto nije mogao da vidi kuda ide, odmah se preturio, a u trenutku dok ga je Megi podizala, nešto joj je sinulo – nešto prilično luckasto. I Bil i ja, pomislila je, uvek volimo da putujemo leđima ka lokomotivi, da se vozimo unazad. Da nije možda Bendži nekako to nasledio?

Kada joj je muž stigao kući s posla, ispričala u je da je Bendži načinio prve korake.

Bil je duboko udahnuo.

– Napred? – upitao je.

Megi je odrično odmahнула glavom.

– Joj, Bile! – kazala je. – I stalno pada.

– Zato što ne vidi kuda ide?

– Da.

– E, pa – kazao je Bil – znači da ćemo morati da ga odučavamo od takvih navika. Moraćemo da ga dresiramo kao da je kuca.

– Misliš, onako, s nekim nagradama? – pitala je Megi.

– Da. Keksić, recimo. Davaćemo mu po keksić svaki put kad zakorači kako treba.

Tako je Megi otišla i donela jedan keks, a Bil je čekao dok se Bendži nije ponovo uzdigao na noge. Onda je čučnuo ispred svog sinčića, pružio keks i kazao:

– Hajde, Bendži! Dobričiću moj! Hodi kod tatice!

Ali Bendži je oprezno – sve bolje mu je išlo održavanje ravnoteže – okrenuo leđa ocu i krenuo – polako da ne padne – da gega ka njemu, pružajući bucmastu šakicu unazad da dohvati keks.

Bendži je vremenom postao odličan u geganju unazad. Uskoro je umeo da ide isto onoliko brzo koliko i neko normalno dete koje se kreće napred, samo se često sudarao sa stvarima i saplitao o njih jer nije mogao lepo da vidi kuda ide.

Onda se njegov otac nečeg dobro dosetio.

Bil je znao koliko retrovizori znače vozačima pa je ubedio Megi da pusti Bendžiju da uhvati jedno njeno ogledalo koje je imalo dršku, tek da vide šta će onda biti.

U prvom trenutku Bendži je podigao ogledalo pred svoje lica, pogledao i video sebe, nasmešio se i kazao: – Bendži! – Ali onda je malo pružio ruku i odmaknuo ogledalo i video deo sobe koji se nalazio iza njega. Sada je mogao da se gega mnogo sigurnije, a majka je sebi morala da kupi

drugo ogledalo s drškom pošto Bendži nije hteo da se odrekne svog novog pomagala za bezbedno kretanje unazad.

Vremenom su se Megi i Bil Batervort svikli na način na koji im dete napreduje i nisu se iznenadili što se tu ništa nije promenilo kada je geganje prešlo u pravo koračanje. Bendži se, uvek s ogledalom u ruci, kretao po kući i po bašti s najvećom mogućom lakoćom. Sreća pa su Batervortovi živeli u prizemnoj kućici s verandom.

– Zamisli samo! – govorila je Megi. – Da imamo još i stepenice! Kakva bi to tek bila briga!

Još jednu brigu ipak jesu imali, jer Bendži izgleda nije žurio da progovori. Istina, izgovorio bi poneku izdvojenju reč poput „Bendži“ ili „tatica“ ili „mamica“ ili „noša“, ali kada je dostigao doba u kom većina dece počinje da izgovara kratke rečenice, nije uspevao ni dve reči da skrpi.

Jednoga dana je i to izveo, a roditeljima priredio još jedan potres.

Desilo se to za doručkom. Bendži se sada sâm hranio, nekako, a kada je poslednju kašiku doručka zario u usta izlepivši se po licu, majka mu je sklonila tanjir, obrisala mu usta i kazala – Pravi momak. – Bendži joj se nasmešio.

– Momak pravi – kazao je.

Bil i Megi se zgledaše.

Bil se nakašljao da pročisti grlo, malkice zaplašen.

– Dobri Bendži – rekao je.

– Bendži dobri – uzvratio je njegov sin.

– Bile – počela je Megi promuklim šapatom – ne misliš valda...?

– Ne, ne – kazao je njen muž. – Samo je uhvatio reči pogrešnim redosledom, to je to, zar ne, Bendži? Evo, uzmi malo ovoga. – Isekao je komadić tosta, namazao ga buterom i pružio ga.

Bendži ga je uzeo.

– Kaži: „Hvala ti, tatice“ – rekla je Megi.

– Tatice ti hvala – kazao je Bendži.

Mama i tata se ponovo zgledaše.

Onda je Megi mucavo promrljala – On priča unatraške.

Bendži se široko nasmešio.

– Unatraške priča on – uzvratio je.

Bio je to samo početak, naravno.

Kako je rastao, Bendži je sve više pričao. I, tako, sada je već čitava familija znala – bake i deke, ujke i stričevi i ujne i strine, braća i sestre – svi su znali to za Bendžija, mada su o tome i ćutali.

Svima njima ipak, a posebno njegovoj mami i tati, razgovor s njim nije lako išao. Da čovek razume šta Bendži govori značilo je da mora da nauči njegov jezik. Sve što bi on kazao moralo je da se izokrene napred-nazad. Primera radi, upadne on u sobu – hodajući natraške, s retrovizorom u ruci – i kaže: – Si kako, Džemse ujka, zdravo? – Ili, možda i nešto duže, kao – Obrišeš ga mi da možeš, nos curi meni, bako!

Megi i Bil su se vremenom toliko navikli na prevođenje njegovog govora da su ponekad i sami upadali u naviku takvog izražavanja. – Školu u pođe on kad – rekla je jednom Megi svome mužu – biti će šta a?

– Znati ga će Bog – uzvratio je Bil. – Jao, za ime sveta, Megi, moramo da prestanemo s ovim; postaćemo gori od Bendžija.

– Znam – kazala je njegova žena. – A lako pređe u naviku, zar ne?

I stvarno je tako bilo, uverili su se kad je Bendži krenuo u školu. Prvog dana u školu je otišao peške, držeći mamu za ruku (ali licem okrenut, naravno, u pravcu suprotnom od onog kojim se ona kretala). Kad su ušli u školu, Megi ga je odvela u pripremno odeljenje.

– Ovo je Bendži – kazala je učiteljici kojoj se već navukao izraz zaprepašćenja pred prizorom dečaćića koji joj ulazi u učionicu hodajući natraške, a onda podiže ogledalo u ruci da bi je video u slici koja mu stiže preko ramena.

– Zdravo, Bendži – kazala je učiteljica. – Ja sam učiteljica Vud. I zar nećeš sada lepo da se okreneš i da me pogledaš?

– Žao mi je, ali neće – kazala je Megi. On oduvek sve radi naopak. A, u stvari, mislimo da je dosta bistar. – A Bendžiju je kazala – Reci „Dobar dan, gospođice Vud“.

– Vud gospođice, dan dobar – kazao je Bendži.

Megi je osećala veliku zebnju kada je otišla po sina u školu na kraju tog dana. Da li su mu se druga deca rugala podsmevajući se njegovom hodu i govoru, i da li su ga time povredila?

Suprotno očekivanom, on je delovao savršeno zadovoljno i činilo se da je već stekao neke drugove. Kad su polazili, nekoliko dečaka i devojčica oglasilo se sa „Zdravo, Bendži!“, a on je uzvraćao: – Džoni, zdravo – ili – Sutra do doviđenja, Poli, zdravo.

Kada je Megi otišla po Bendžija sledećeg dana, primetila je da nekoliko đaka izlazi iz učionice pripremnog odeljenja hodajući unatraske. Jedan dečak je čak *trčao* unazad dok se nije spotakao, pao i počeo da zavija. A onda je čula jednu devojčicu kako se obraća drugoj – Sati je koliko? – na šta je odgovor glasio – Minuta tri i pet.

Na kraju te prve nedelje direktor ih je pozvao telefonom. Mogu li Megi i njen muž da dođu do škole te večeri?

– Da kažemo – u šest sati? – upitao je.

– S Bendžijem? – odvrtila je Megi.

– Ne! – kazao je direktor. – Ne, ne, ja želim da razgovaram s vama dvoma o Bendžiju. Nadam se da možete da nađete nekog da ga pričuva pola sata?

Tako su tog petka uveče Bil i Megi ostavili Bendžija kod jedne od njegovih tetaka (koja je dobro umela da govori bendžijevski), pa su otišli na sastanak s direktorom.

– Gospodine Batervorte i gospođu Batervort – rekao je smrknuto (a izgledao je vrlo umorno, primetili su) – bojim se da nemam baš lepe vesti za vas. Znam da vaš mališan pohađa ovu školu samo pet dana, mada bi se reklo da je mnogo više prošlo, a od njegove učiteljice znam i da je vrlo bistar dečak. Po čitanju je, na primer, daleko ispred ostale dece u tom pripremnom odeljenju, jedino što, siguran sam da to znate, sve čita unazad.

– Činjenica je da su tako izokrenut govor i to njegovo naopako koračanje suština problema s kojim se ja sada suočavam, a on se sastoji u tome da je Bendžijevo neobično ponašanje već postalo nekakav kult među decom njegovog razreda. Gospođica Vud mi kaže da mnogi njegovo ponašanje smatraju „kul“ pa kopiraju Bendžija hodajući unazad i pričajući izokrenuto. Štaviše, ta moda se sada širi. Nekolicina druge dece počela je da ustaljuje takvo ponašanje, i čak je primećeno da jedan dečak na fudbalu trči natraške i šutira loptu petom.

– Što se tiče gospođice Vud, rekao bih da je čašu prevršila kap od jutros, kad je ušla u razred i novi dan počela onim uobičajenim „Dobro jutro!“, na šta su joj svi uglas uzvratili sa „Vud gospođice, jutro dobro! Svima, jutro dobro!“ Zato moram da vam kažem, gospodine Batervorte i gospođo Batervort, da sam s velikim žaljenjem zaključio da ne mogu da odgovaram za obrazovanje vašeg sina.

Direktor je zastao.

- Odavde ide da mora on – kazao je, i odmah pocrveneo u licu.
- Ov-vaaj, hoću da kažem – rekao je – on mora da ide odavde.

Bendži se nije nešto obradovao kad su mu roditelji rekli da više ne može u tu školu.

– Mogu ne zašto? – kazao je.

– Zato što sve radiš naopačke – rekli su. – Zar ne misliš da bi mogao da probaš da radiš onako kako svi drugi rade?

– Probaj da hodaš licem napred – kazala je Megi. – Sad, odmah.

– Hajde – rekao je Bil. – Kreni, probaj.

– Mogu ne – kazao je Bendži.

– Šta ćemo raditi, Bile? – pitala je Megi kasnije te večeri.

– Da probamo s nekom drugom školom, šta znam – rekao je njen muž.

– Ali opet će se isto desiti.

Isto se, međutim, nije desilo, pošto su sve škole kojima su se obratili rekle da im je mnogo žao, ali pripremno odeljenje im je već

popunjeno. Onaj direktor učiteljice Vud nije oklevao da razglasi priču među kolegama.

- Ostalo nam je samo još jedno, Megi – kazao je Bil.
- A šta to?
- Kućno školovanje. Moraćeš da podučavaš Bendžija ovde, kod kuće.

– Jao, mnogo ti hvala! – vrisnula je Megi. – Podučavanje je ionako muka živa, da ne pričamo kad se ima na umu da sve mora da se radi unatraske.

- Ne sve – kazao je Bil.
- Kako to misliš?
- Eto, šta kažeš za računanje? Tri puta sedam je isto što i sedam puta tri. A dva plus osam daje deset isto kao osam plus dva.

– A, da, a onda je valjda i dvadeset podeljeno sa četiri isto što i četiri podeljeno s dvadeset! – rekla je Megi. – Školovanje kod kuće, eto ti! Tačno mogu da predvidim šta će se desiti. Kad se sve to završi, nećeš imati samo sina koji sve radi naopačke, imaćeš i ženu koja... se isto ponaša.

- Možda – kazao je Bil –pre svega treba da ga odvedemo kod doktora.

Tako su i učinili, a Bendži je (naravno) ušao natraske u ordinaciju, s retrovizorom spremnim za upotrebu.

Kada ga je doktor upitao za ime, on je (kao što možda već očekujete) odgovorio „Batervort Bendži“. Onda je doktor postavio Bendžiju nekoliko pitanja, a Bendži je svaki put odgovarao u obrnutom smeru. Ako bi odgovor bio duži, Megi ili Bil bi ga preveli doktoru da bi lakše razumeo.

- Moram da vam priznam, gospodine i gospođo Batervort – rekao je naposljetku – da u svojoj dugoj praksi nikad nisam imao ovakav slučaj. Kažite mi, da li se Bendži oduvek ovako ponaša?

- O, da – rekli su.
- Pretpostavljam – nastavio je doktor – da bi ovakvo stanje moglo biti nasledno. Ali, tu onda ne znam da li se bilo ko od vas dvoje ikada ponašao na takav način?

– A, ne – rekli su.

Kratko su se pogledali i u tom trenu oboje se setili one misli – one prilično luckaste pomisli – koja im se oboma javila kad je Bendži bio sasvim mali. Oboje volimo da se vozimo leđima okrenuti lokomotivi, pomislili su Bil i Megi ponovo, da se krećemo unazad, u stvari. Da li je Bendži mogao nekako to da nasledi?

– Pa, dobro, probajte da ne brinete! – kazao je doktor živahnim glasom. – Jedno je sigurno, Bendži vam je jako zdravo dete. Moramo da se nadamo da će ovaj mali problem vremenom nestati. Kad dođe na red vožnja bicikla, na primer – to je već jako teško da se radi unazad, ha ha! I, naravno, još kasnije, kada stasa za auto, vala, teško da bih rekao da će juriti autoputem sa sto na sat unazad, ha ha ha! Ima samo da sačekamo, pa da vidimo.

– Mislite da će ga to vremenom proći, zar ne, doktore? – upitala je Megi.

– Deca sazrevaju i napuštaju pojedine stvari – rekao je doktor veselo – pa očekujem da ćeš i ti, Bendži, je l da da hoćeš?

– Znam ne ja – kazao je Bendži.

Sledeći put kada je Bil išao u grad onim u 8:23, voz je bio krcat. Jedino sedište koje je uspeo da pronađe bilo je licem u pravcu kretanja. Dok je sedeo tako, gledajući kroz prozor i posmatrajući kako sve juriša ka njemu, umesto da leti i udaljava se od njega, shvatio je koliko je luckasta bila zamisao da je Bendži možda nasledio sklonost roditelja ka vožnji unazad.

– Nećeš mi verovati – kazao je ženi te večeri – ali padalo mi je na pamet... – I onda joj je ispričao.

– Ja sam pomišljala potpuno isto – rekla je Megi – ali to je suludo, Bile, zar ne?

– Da, tako je. Šta god da nije u redu s Bendžijem, nema nikakve veze s nama. To je nešto što se odvija u njegovoj glavi.

– U njegovom mozgu, hoćeš da kažeš?

– Da. Što više razmišljam o tome, sve sam sigurniji da je rođen s nekom labavom električnom vezom u mozgu, u kome je neko parče naopako postavljeno.

– Misliš, što je napred došlo je pozadi, i, tako...

– Da. Iako, dabome, on ne radi sve naopačke. Sedi za stolom kako treba, isto i kad je u autu, i pred televizorom, i verovatno bi mu bilo sasvim u redu da je bio u onom sedištu na kome koje jutros sedeo u vozu.

– Ali šta onda da uradimo? – pitala je Megi.

– Ne znam, pravo da ti kažem. Možda će vremenom to prerastati, kao što reče doktor. A do tada, nijedna ga škola neće, prema tome...

– Da, da, u redu – prekinula ga je Megi. – Učiću ga ja kod kuće, najbolje što umem. Možemo da koristimo i obrazovne emisije na televiziji. Snaći ću se već nekako.

– Siguran sam da hoćeš – rekao je Bil. – Kad bi samo mogla da ga naučiš kako stvarno treba da hoda i priča! Koliko bih voleo da jednog dana dođem kući s posla i zateknem našeg Bendžija da se ponaša kao normalan dečko!

– Kako bi se samo šokirao! – kazala je Megi.

Setila se ovih svojih reči nekoliko nedelja kasnije.

Učenje kod kuće i nije išlo tako loše. Izgledalo je da Bendži brzo upija stvari, a Megi je već nekako uspela da se natera da ne zapadne u bendžijevski govor. Ipak, taj joj je posao bio zamoran, pa bi svako po podne ona i Bendži otišli u šetnju – da predahnu i uhvate malo svežeg vazduha. Bendži je, naravno, hodao unazad, s jednom rukom u maminoj ruci, dok mu je u drugoj bio retrovizor.

Te šetnje nisu bile naročito duge pošto je Bendžija njegov metod kretanja umarao više nego što umara normalan hod, i nastupio bi trenutak kada bi kazao: – Te molim, mama, kući idemo da hoćemo?

Jednoga dana ipak su odmakli malo dalje nego obično kada je Megi primetila da se nebo nekako preteće mračiti. Spremala se oluja, ubrzo joj je

postalo sasvim jasno, i pokisnuće do gole kože ako ne požure kući. Počele su da padaju krupne kapi kiše, a odjednom je grunula grmljavina.

– Brzo, Bendži! – kazala je mama napola ga tegleći dok su grabili ka kapiji kroz koju se sa polja ulazi u travnato dvorište oko prizemne kućice Batervortovih.

– Brže idem da mogu ne ja – dahtao je Bendži, a u tom trenu se tačno iznad njih začuo strašan tresak groma. Megi je čula parajući prasak i videla zaslepljujuću bleštavu svetlost. Onda je usledio silan odjek lomljenja i cepanja kada je munja raspalila u drvo u neposrednoj blizini. Buka je bila tolika da nije čula neko tiho cangrtanje, kao kad se lomi staklo.

– Hajde, Bendži, hajde! – kriknula je, stežući ga iznova za šaku, pa su protrčali zajedno kroz kapiju i uleteli u baštu.

Tek kad su se našli na polovini baštenske staze, Megi je, na svoje zaprepašćenje, videla da Bendži trči glavom okrenut napred. Bez daha su uleteli u kućicu, dok je kiša lila, gromovi tresli a munje sevale.

– Bendži! – dahtala je Megi. – Pa ti si trčao ... kako se trči!

– Jesam, a, zar ne? – kazao je Bendži.

Megi je, prevodeći automatski kao i obično, pomislila da on kaže: „Nisam, a, zar sam?“

– Jesi! Jesi! – vrištala je.

Bendži se nasmešio.

– Znam, mama – rekao je. – I, moram da kažem, mnogo je lakše kad se tako trči.

Podigao je ogledalo s drškom. Megi je sad videla da mu je staklo polomljeno.

– Ovo mi, vala, više neće trebati – kazao je Bendži.

– Ali... ti i govoriš kako treba – kazala je Megi blagim promuklim šapatom. Dohvatila je jednu knjigu i žustro je gurnula k njemu.

– Čitaj taj tu prvi red – kazala je, a on ga je pročitao, počev od levog kraja do desnog kraja, kako svi radimo.

Megi ga je privila na grudi.

– O, Bendži! – vrisnula je. – Šta li se to dogodilo?

– Mora da je od one munje, od groma – odgovorio je Bendži.
– Ali ništa ti nije, nisi opečen, ništa te ne boli, a, kaži?
– Ne – rekao je Bendži. Ali kad je ona munja blesnula, osetio sam neki tresak u glavi, kao neka struja da me je udarila, i najednom je sve izgledalo drugačije.

– Čekaj samo da ti tata dođe kući! – kazala je Megi. – Ima srce da mu iskoči, ni manje ni više!

– Zdravo, vas dvoje! – oglasio se Bil Batervort kada je stigao kući s posla. – Jeste li lepo proveli dan, a?

– Nego šta smo – kazala je njegova žena, nasmejana od uva do uva.

– Šta je s tobom, Megi? – kazao je Bil. – Izgledaš kao mačak koji se dobro počastio slaninom.

– Imamo iznenađenje za tebe – kazala je Megi. – Zar ne, Bendži?

– Jeste – kazao je Bendži.

– Pa? – upitno se oglasio Bil. Šta tu ima čovek da se iznenadi kad Bendži kaže „Jeste“, pomislio je. On uvek i kaže tek „Jeste“ ili „Nije“, „Da“ ili „Ne“, tako neke kratke proste reči; kad se dođe do rečenica, onda on govori unazad.

– Pokaži tati, Bendži – kazala je Megi.

I tako je Bendži koraknuo, licem napred, prema ocu i pružio mu list papira. Na njemu je prethodno krupnim slovima ispisao

TATA, VEĆE DOBRO

(a posle tih reči stavio je „putaču“), dok je ispod toga ispisao

DOBRO VEĆE TATA

(sa „štriklom“ kao znakom odobravanja).

– O, Bendži! – uzviknuo je njegov otac. – I još si mi prišao licem okrenut meni! Je l' tako? Kaži mi nešto, Bendži – bilo šta!

– Pa, vidiš, tata – kazao je Bendži – Mama i ja smo išli u šetnju, pa nas je uhvatilo nevreme i grmljavina, i sevnula je ogromna munja, i meni je nešto puklo u glavi, i sada sve ide onako kako svi kažu da treba. Umem da

čitam redom, i da pričam kako treba i da idem napred i da trčim napred. Pa to je *kul*, tata, šta kažeš na to?

– Mora da je stvarno bilo ono što sam i mislio – kazao je Bil ženi te noći. – Rekoh ti ja, zar ne? Nešto mu je bilo loše povezano u glavi, a električno pražnjenje iz munje dovelo je to na mesto.

– Kako si ti pametan! – kazala je Megi.

Zadovoljno je uzdahnula.

– Nema više podučavanja u kući – kazala je.

– Kako to misliš?

– Lepo, sad Bendži može u koju god hoće školu. Sad niko ni slučajno ne može da kaže da Bendži Batervort priča naopako i ide natraške.

Literatura

King-Smith, D. 2004 (This edition produced exclusively for Nestle breakfast cereals; First published in Puffin Books 2001). *Back-to-Front Benjy*. London: Penguin Books Ltd.

Izvori sa interneta

"Honorary Graduates of the University of the West of England". University of the West of England. (29. avgust 2011)

London Gazette: (Supplement) no. 59282. p. 12. (29. avgust 2011)

"Animal Magic". Heraldscotland.com. 2008-02-02. (31. avgust 2011)

"Dick King-Smith". Telegraph. 1922-03-27. (31. avgust 2011)

"BBC News - Babe creator Dick King-Smith dies aged 88". Bbc.co.uk. 2011-01-05. (31. avgust 2011)

Dick King-Smith Biography and Interview Author Biography, Puffin (5. septembar 2011)

Dick King-Smith Bibliography, Bookseller World (5. septembar 2011)

Dick King-Smith, Fantastic Fiction (5. septembar 2011)

Dick King-Smith at the Internet Movie Database (5. septembar 2011)

Author who created Babe the sheep-pig dies. The Independent (5. septembar 2011)